

چرا ظریف به سوالات اصلی جواب نداد؟ منشا سر و صدای بی‌فایده مجلس کجاست؟

بر سر آمریکا فریاد بزنید

اولین مواجهه وزیر امور خارجه و مجلس یازدهم صبح روز گذشته در صحن بهارستان به‌وقوع پیوست و محمدجواد ظریف که به‌منظور ارائه گزارشی درباره تحولات بین‌المللی و عملکرد دستگاه سیاست خارجی در این تحولات در صحن دوره یازدهم بهارستان حاضر شده بود، به‌وضوح دید که دیگر خبری از کثرت‌نمایندگان حامی دولت نیست و اکنون این جمع منتقدان هستند که با هر اظهارنظر فاصله‌دار وی از واقعیات، به اعتراض برمی‌خیزند و مطالبه سخن گفتن مستند به وقایع میدانی و حقایق دارند.

دیروز محمدجواد ظریف پس از آنکه برای بار دوم پشت تریبون قرار گرفت با اظهارهای نمایندگان مواجه شد که می‌گفتند او حاضر نیست پاسخ‌های صریح، روشن، شفاف و درستی به سوالات مجلس بدهد، نمایندگان معتقد بودند محمدجواد ظریف می‌خواهد ایرادات خود را با برخی سخنان مقام معظم رهبری بپوشاند و از تن دادن به حقیقت طفره رود.

جلسه جنجالی روز گذشته مجلس که با واکنش‌های زیادی در فضای مجازی مواجه شده بود و

ماجرای امنیتی‌سازی اقتصاد

روز گذشته وزیر امور خارجه نکته قابل‌توجهی را درمیان اظهارات خود مطرح کرد، موضوعی که نشان از شناخت او نسبت به یک عملیات بزرگ از سوی آمریکایی‌ها در مقیاس جهانی بود. او گفت: «یکی از کارهای مهمی که آمریکا در دوران اوپاما انجام داد با علم به اینکه دارد قدرتش را از دست می‌دهد، ضرب‌های اقتصادی جهانی را امنیتی‌سازی کرد. مثل بحث‌های مبارزه با پولشویی و مبارزه با تامین مالی تروریسم و اقداماتی از این قبیل که توانست دنیا را در حوزه‌هایی گرفتار کند و از آن حوزه‌ها برای پیگیری‌های امنیتی خود استفاده کند.» این توضیح محمدجواد ظریف که خاطره ارسال چهار لایحه مربوط به FATF به مجلس دهم را در ذهن متبادر می‌کند، البته در دل خود یک سوال بسیار مهم هم داشت؛ اینکه وزارت امور خارجه برای مواجهه و مقابله با این اقدام آمریکا که از دوران اوپاما هم شروع شده، چه برنامه‌ای داشته و چه اقداماتی را انجام داده است.

ناگفته نماند در این خصوص و موضوعات مرتبط با آن، سوالات مهمی هم از جانب نمایندگان مجلس روز گذشته مطرح شد، برای مثال مالک شرعی‌تی یکی از نمایندگان تهران در مجلس بود که ظریف را شریک اصلی دلار ۲۰ هزار تومانی توصیف کرد و خطاب به وی گفت: «میزان تسلط دلار بر معیشت و اقتصاد کشور از هفت سال پیش، بیشتر و شرایط بدتر شده و معاونت اقتصادی وزارت خارجه نیز بسیار ضعیف عمل کرده است؛ شما آمریکا را به طمع انداختید تا زانوی خودش را بر گلوی معیشت مردم بگذارد.» ظریف البته در این خصوص باز هم توضیح قانع‌کننده‌ای نداشت و اساساً هیچ توضیح بیشتری نسبت به اصل ماجرا ارائه نکرد و صرفاً در دفاع از عملکردش در وزارت خارجه از «تلاش برای تسهیل‌گری» سخن گفت و اعلام کرد: «تمام تلاش ما را برای کاهش فشار اقتصادی معطوف کرده‌ایم، هرچند در وزارت امور خارجه وظیفه مستقیم در اقتصاد نداریم، اما تلاش کرده‌ایم تسهیل‌گر باشیم.»

این اظهارنظر ظریف با واکنش نمایندگان همراه شد، سیدمحمد مولوی، نماینده مردم آبادان در این باره از ظریف پرسید: «مگر نه اینکه مدعی شدید تسهیل‌گر امور اقتصادی هستید، آیا اصلاً در وزارت امور خارجه کارشناس اقتصادی دارید؟»

انفعال در مواجهه با آمریکا

ازجمله انتقادهایی که روز گذشته خطاب به محمدجواد ظریف مطرح می‌شد نوع واکنش وزارت امور خارجه در قبال خروج یکجانبه آمریکا از توافق هسته‌ای بود. علیرضا سلیمی با طرح این سوال که چرا پس از خروج یکجانبه آمریکا از این کشور به‌صورت رسمی شکایت نکردید و آن را تا انتها برای احقاق حقوق کشور پیش نبردید، موضوع مکانیسم ماشه را پیش کشید و پرسید که تکند این انفعال و عدم‌اعتراض جدی و رسمی و مقتدرانه به‌خاطر مکانیسم معیوب حل اختلاف در توافقی هسته‌ای بوده است؟

در این خصوص مهرداد ویس کریمی، نماینده مردم خرم‌آباد در مجلس هم با ذکر اینکه واکنش ملتسمانه به اروپا و آمریکا زبینه‌دهنده کشور نیست، اظهار داشت: «تا کی باید از اعتماد به آمریکا و اروپا ضربه بخوریم.» او که به معطل ماندن کشور برای جلب اعتماد اروپایی‌ها پس از خروج آمریکا از توافق هسته‌ای اشاره و از عدم واکنش ایران گلایه داشت گفت: «تا کی از ترس اینکه آمریکا ما را تهدید نکند، نزد اروپا خوش‌رقصی خواهید کرد؟ آقای ظریف بفرمایید کجا در قبال رفتارهای آمریکا اقدام پیش‌دستانه انجام داده‌اید؟»

در این خصوص البته محمدجواد ظریف ترجیح داد که صراحتاً ورودی نداشت باشد. او البته در بخش اول و دوم سخنان خود اشاراتی به این موضوعات داشت. برای مثال وی شرایط کنونی جهان را در حال گذار توصیف کرد و گفت: «آمریکا تلاش می‌کند در این شرایط انتقالی جمهوری اسلامی را به‌عنوان قدرتی که می‌تواند در شرایط جدید با شناخت صحیح برآید، امنیتی کند. در این شرایط فضا برای انگشتری ایران به‌وجود آمده است.» وی ادامه داد: «هرگونه محتمل‌انگاری به معنای تسلیم در برابر قدرت‌هاست. محتمل‌انگاری خطر جدی‌ای است که جوامع را تهدید می‌کند و ما باید بپذیریم که ما کنشگر هستیم و تاثیرگذاریم و می‌توانیم آینده خودمان را خودمان شکل دهیم. امروز شرایطی شده که نه تنها کشورها بلکه یک فرد هم می‌تواند در تحولات بین‌المللی تاثیرگذار باشد.»

ظریف البته ترجیح داد به این عبارت سلیمی هم پاسخی ندهد که گفت: «شما گفتید آمریکا برقدرت نیست، اما چرا در دانشگاه تهران، دانشگاهیان و ملت را از بمب‌آمریکایی ترساندید؟»

اصرار بی‌جا بر رابطه با اروپا

یکی از انتقادات و سوالاتی که نمایندگان درخصوص عملکرد وزارت خارجه مطرح می‌کردند موضوع توازن سیاسی در مرادفات خارجی کشور بود، جایی که برخی نمایندگان از جمله ابوالفضل عمویی، نماینده مردم تهران معتقد بودند توازن بخشی برقرار نیست. وی در این خصوص متذکر شد: «بذات آنکه اروپایی‌ها هر بار با صبر و نرمش ما مواجه می‌شوند، زیاده‌خواه‌تر شده و افزون‌طلبی می‌کنند. بانی شدن قطعنامه شورای حکام نمونه آخر این افزون‌طلبی‌هاست. در مقابل هرگاه اقتدار و ایستادگی ملت ما را دیدند وادار به عقب‌نشینی شدند.»

ادله‌ای که نمایندگان مانند محمدمولوی، نماینده آبادان به آن اتکامی کردند، این بود که روابط ایران با کشورهای اروپایی تنها دو درصد از کل روابط خارجی ایران در حوزه اقتصادی را تشکیل می‌دهد و این مقدار آنقدر قابل‌توجه نیست که وزارت خارجه تمام هم‌وغم خود را برای باز شدن روابط تجاری با اتحادیه اروپا و سه کشور آلمان، انگلیس و فرانسه بگذارد. انتقاداتی که به‌منظر می‌رسد ناظر به تلاش‌های چندساله وزارت خارجه برای راه‌اندازی کانال مالی برای ارتباط با اتحادیه اروپا بوده است. از طرف دیگر نمایندگان معتقد بودند نمی‌تواند توجهی به کشورهای دیگر از جمله چین، روسیه و هند در سال‌های گذشته خسارت‌های زیادی را به اقتصاد و روابط خارجی ایران وارد کرده است. نماینده آبادان در این خصوص به فقدان سفیر یا کاردار و البته ریزبان اقتصادی در سفارتخانه‌های ایران در این کشورها اشاره کرد. در مقابل این انتقادات محمدجواد ظریف با بیان اینکه امروز بهترین روابط را با ترکیه، روسیه، افغانستان، آذربایجان، عراق، پاکستان و بعضی از همسایگان جنوبی مان داریم، درباره کشورهای دیگر که خواهان روابط خوب با ایران بودند، اظهار داشت: «تعداد سفیرهای بنده به این کشورها چندین برابر سفر به بقیه کشورهاست؛ بیش از ۲۰ سفر به روسیه و ۲۰ سفر به ترکیه، سفرهای متعدد به پاکستان، افغانستان و عراق همه اینها نشان‌دهنده تمرکز بر همسایگی است.» او البته به این سوال نماینده مردم گرگان پاسخ نداد که اگر روابط ما با کشورهای همسایه خوب است، چرا بیشتر از پنج ماه است که مرزهای ما با ترکمنستان بسته شده و مردم آستان گلستان با سختی‌های متعددی در معیشت خود روبه‌رو شده‌اند. او البته از این سوال مالک شرعی‌تی، نماینده تهران هم گهر کرد که چرا در مناقشه‌های گازی با کشورهای همسایه محکوم شده‌ایم؟

کجای اقتصاد ایران ایستاده‌اید؟

احوال ناخوش اقتصادی این روزهای کشور و تکانه‌های شدید قیمت ارز و طلا آن قدر زیاد است که به نشست مجلس با ظریف، وزیر امور خارجه هم کشیده شد.

روز گذشته مجلس میزبان ظریف شد تا او ضمن ارائه گزارانه خود در حوزه اقتصاد بین‌الملل، راهکارهای اقتصادی وزارت خارجه را هم برای عبور از بحران اقتصادی فعلی مطرح کند؛ هرچند ظریف در پاسخ به این درخواست‌ها گفت که «ما در وزارت امور خارجه وظیفه مستقیم در اقتصاد نداریم» و این سخنان با واکنش ریاست مجلس همراه شد.

البته وزیر امور خارجه این را هم گفت که «یکی از موضوعات که فشار تحریم‌ها را کاهش می‌دهد حذف دلار از مبادلات است که ما از طریق تهاات این موضوع را دنبال کرده‌ایم» و بر همین اساس ابراز امیدواری کرد که مراجع داخلی و مجلس بتوانند کمک کنند تا مقاومت‌هایی که در حوزه تهاات در داخل کشور وجود دارد، از بین برود. اما محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی درباره تلاش‌های اقتصادی وزارت خارجه که مورد اشاره ظریف قرار گرفته بود، گفت آنچه امروز مردم و نمایندگان مجلس توقع دارند این است که هزینه اضافی در آنها وارد نکنیم. مجلس یک پیشنهاد هم برای ظریف داشت: تبدیل شدن وزارت امور خارجه به «وزارت امور خارجه و تجارت بین‌الملل»؛ این مساله پیشنهاد مهمی بود که از سوی رئیس مجلس به دستگاه دیپلماسی کشور ارائه شد. البته قالیباف این نکته را هم متذکر شد که «بخش عمده‌ای از تولید قدرت در کشور مرتبط با حوزه توان و کار اقتصادی است و وزارت امور خارجه در این مورد می‌تواند نقش کلیدی داشته باشد.» او در عین حال خطاب به ظریف تاکید کرد که امروز جنگ ما اقتصادی است و در حوزه مسائل ارزی با وجود تمام سختی‌ها انتظار می‌رود وزارت امور خارجه شرایطی را فراهم کند که اگر نتوانستیم به دلیل مشکلات ناشی از برجام سرمایه‌گذار خارجی وارد کشور کنیم پول‌های بلوکه شده به کشور بازگردد. باید به‌گونه‌ای اقدام شود که پول مردم که نزد برخی کشورها باقی مانده است در این شرایط سخت ارزی با تلاش مضاعف به کشور منتقل شود.

محمدجواد نیک‌بین، نماینده مجلس شورای اسلامی:

ظریف می‌خواهد ایرادات خود را زیر لوای رهبری مخفی کند

همچنان نمی‌خواهد این قسمت از سخنان رهبری را هم ببیند و همچنان توافق هسته‌ای را برای کشور یک اقدام مفید می‌داند.»

مخالف دروغگو خطاب کردن ظریف بومد

وی با بیان اینکه با وجود همه این ایرادات و مسائل، بنده مخالف این بومد که فردی از نمایندگان آقای ظریف را دروغگو خطاب کند، تاکید کرد: «به‌شخصه به هیچ‌عنوان چنین لفظی را برای آقای ظریف به کار نبرده‌ام. می‌گفتند که وی از ذکر همه واقعیات اجتناب می‌کند و به همین علت هم اعتراض کردم.»

این نماینده مجلس با ذکر اینکه بخش عمده‌ای از مشکلات اقتصادی این روزهای مردم به‌دلیل تکیه بیش از حد دولت بر توافق هسته‌ای آن هم با ایرادات متعدد است، خاطرنشان کرد: «انعکاس خطای بزرگ دولت در نحوه اداره کشور راه‌ویژه در عرصه دیپلماسی و انعقاد برجام امروز در بازارهای مختلفی از جمله بازار ارز می‌بینیم؛ دلار ۲۱ هزار تومانی و تجربه رقم‌های سرسام‌آور و نجومی مسکن از همین نتایج است، البته اینها سوای ایرادات مهم متن توافق است که امروز گریبانگیر ماست؛ بحثی مثل مکانیسم ماشه که نمی‌توان آن را نادیده گرفت.»

وی در ادامه این گفت‌وگو افزود: «در جلسه صبح یکشنبه، وزیر امور خارجه با زیرکی تمام از پاسخ به سوالات نمایندگان طفره رفت و از این رو تلاش می‌کنیم در جلسه‌ای که قرار است برای جمع‌بندی وقایع این نشست علنی با حضور برخی نمایندگان معترض برگزار شود، تصمیمات لازم را در این خصوص اتخاذ کنیم.»

نیک‌بین تاکید کرد: «ما معتقدیم وزارت امور خارجه در این روزها باید تسهیل‌کننده روابط اقتصادی و امور تجاری کشور باشد. این وزارتخانه باید روابط گسترده تمام با عزت و اقتدار برای کشور فراهم کند نه تعامل همراه با تحقیر و منزوی شدن کشور. از این رو دستگاه سیاست خارجی نباید همه جهان را در چند کشور غربی و به‌ویژه اروپایی خلاصه کند، بلکه مطالبه مجلس از این دستگاه برقراری روابط گسترده با همه جهان است، نه صرفاً اروپایی‌ها.»

محمدجواد نیک‌بین، نماینده مجلس شورای اسلامی:

ظریف می‌خواهد ایرادات خود را زیر لوای رهبری مخفی کند

محمدجواد نیک‌بین، نماینده مردم کاشمر در مجلس شورای اسلامی، ازجمله منتقدان سیاست خارجی دولت دوازدهم است. وی روز گذشته و در جلسه علنی مجلس که با حضور محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه برگزار شد، ازجمله کسانی بود که به اظهارات ظریف اعتراض زیادی داشت و نسبت به رفتار او منتقدانه عمل کرد. پس از پایان جلسه روز گذشته مجلس، با این نماینده عضو کمیسیون فرهنگی به گفت‌وگو نشستیم و روایت او از اتفاقات نشست صبح یکشنبه بهارستان را جویا شدیم.

نیک‌بین ابتدا با بیان اینکه نمایندگان مجلس نتوانستند پاسخ سوالات خود را از توضیحات محمدجواد ظریف به‌دست آورند، توضیح داد که علت اصلی اعتراض نمایندگان همین توضیح ناکافی و پیر از اشکال وزیر امور خارجه درخصوص سوالات مطرح شده بوده است. او با ذکر این نکته که «آقای ظریف تلاش کرد در جلسه روز گذشته همه اشکالات خود را به گردن رهبری بیندازد»، گفت: «بحث‌برانگیزترین اقدام محمدجواد ظریف در جلسه علنی، تلاش برای پوشاندن اشکالات و ایرادات خود تحت لوای رهبر معظم انقلاب بود.»

رهبری فرمودند برجام خسارت محض بود چرا ظریف این را نمی‌بیند؟

نماینده کاشمر با ذکر این نکته که ظریف برخلاف واقعیات و تجربه چندسال اخیر، همچنان توافق هسته‌ای با کشورهای ۵+۱ «مقدس» می‌داند، اظهار داشت: «خطای بزرگ وزارت امور خارجه و شخص وزیر این است که همچنان نمی‌خواهند تن به واقعیات بدهند و ایرادات بزرگ برجام را بپذیرند. آقای ظریف با وجود همه این ایراداتی که دیگر کسی نمی‌تواند آنها را بپوشاند، همچنان برجام را قابل دفاع می‌داند و تلاش می‌کند با استناد به برخی سخنان مقام معظم رهبری این ایرادات بزرگ را جور دیگری جلوه دهد.» محمدجواد نیک‌بین با ذکر اینکه خط قرمزهای تعیین شده از جانب مقام معظم رهبری در برجام رعایت نشده بود، افزود: «رهبر معظم انقلاب در نهایت برجام را خسارت محض توصیف کردند؛ با این حال معلوم نیست که چرا آقای ظریف

کدام موضوعات را در داخل نگه‌داشتید؟

بر شکست جریان سیاسی متبوع خود ابراز نگرانی کرد. این نگرانی آن قدر زیاد بود که او این بار در آمریکا و در پاسخ به هاله اسفندیاری، یکی از عناصر انقلاب‌های خمین، از تبعات شکست مذاکرات گفت و تاکید کرد که اگر مذاکرات شکست بخورد؛ جریان رقیب آنها انتخابات مجلس را خواهد برد!

البته ظریف در توضیح این سخنان خود گفته بود: «ما روندی را شروع کرده‌ایم که هدف از آن تغییر فضای سیاست خارجی کشور است. اگر با وجود تلاش‌های ما برای تعامل، این تلاش‌ها بی‌نتیجه بماند، مردم ایران این فرصت را خواهند داشت تا ۱۶ ماه دیگر که انتخابات پارلمانی در ایران برگزار می‌شود، به این عملکرد ما (با آرای خود) پاسخ دهند.»

البته یک بار دیگر نیز ظریف در پوشش مذاکرات هسته‌ای، دغدغه‌های حزبی خود را مطرح کرده بود؛ او پس از شکست مذاکرات و ۵ در صفحه توئیتر خود نوشت: «دستیابی به توافق جامع هسته‌ای غیرممکن نیست، نیاز است توهمات کنار گذاشته شود، نباید مانند سال ۲۰۰۵ فرصت از دست برود.»

نگرانی برای از دست رفتن «فرصت» همانند سال ۲۰۰۵ آن قدر واضح بود که شبکه بی‌بی‌سی فارسی در تحلیلی نوشت: «نگرانی اصلی ظریف برای به نتیجه نرسیدن مذاکرات هسته‌ای نیست، بلکه برای باخت دوباره تیم روحانی در انتخابات آینده و تکرار تجربه انتخابات سال ۱۳۸۴ است.»

گرچه هنوز طرح شفافیت در مجلس به سرانجامی نرسیده است، اما سوال و جواب نمایندگان و ظریف در مجلس اتفاق جدیدی بود که به شفافیت عملکرد دولت و اطلاع مردم از مجموعه این رفتارها کمک ویژه‌ای می‌کرد.

«مطرح کردن مسائل داخلی در خارج از کشور» یکی از انتقادهای محوری نمایندگان مجلس یازدهم از ظریف در جلسه دیروز بود، انتقاداتی که شاید یکی از مهم‌ترین عوامل پرسروصدا شدن جلسه دیروز باشد.

ظریف با طرح این سوال نمایندگان مجبور شد ادعایی را مطرح و در دفاع از خود بگوید: «من هیچ‌گاه مسائل داخلی را به خارج نبردم. عرصه سیاست خارجی سیاست خارجی حوزه دعوای جناحی و گروهی نیست.» اظهار نظری که به اعتقاد نمایندگان با واقعیات همخوانی ندارد. واقعیاتی که به برخی دردل‌های ظریف در خارج از کشور برمی‌گردد.

سال ۹۳ بود که وزیر امور خارجه در اندیشکده شورای روابط خارجی آمریکا حضور یافت و سخنانی را از وضعیت داخلی کشورمان مطرح کرد که بازتاب زیادی در رسانه‌ها داشت.

در این نشست هاله اسفندیاری مدیر بخش مطالعات خاورمیانه اندیشکده «وودرو ویلسون» از ظریف درباره تاثیر گفت‌وگوها بر مسائل سیاسی داخلی ایران سوال کرد.

ظریف هم در پاسخ به این سوال، به صراحت از تبعات منفی موانع در مذاکرات

استعفای نابهنگام و ادعای هماهنگی با سردار سلیمانی

مطرح شود. مهم‌ترین اتفاقی که در این سال‌ها تداعی‌کننده نوعی ناهماهنگی میان بخش‌های مختلف در دولت بود، ماجرای استعفای وزیر امور خارجه همزمان با حضور بشار اسد در تهران به‌عنوان یک سفر مهم از منظر سیاسی و امنیتی بود. ششم اسفندماه سال ۹۷ و درحالی‌که تنها چندماه از پیروزی بزرگ محور مقاومت بر داعش می‌گذشت و خاک استان‌های مختلف سوریه به تدریج به کنترل دولت مرکزی درمی‌آمد، بشار اسد عازم تهران شد تا با مقامات کشورمان دیدار و گفت‌وگو کند. در جریان این سفر که حاج‌قاسم سلیمانی لحظه‌به‌لحظه بشار اسد را همراهی می‌کرد، محمدجواد ظریف با ذکر این عنوان که اساساً از وقوع چنین سفری خبر نداشته و ابزار این گلایه که چرا دفتر رئیس‌جمهور به وی اطلاع نداده، به‌ناگاه از سمت خود استعفا داد و حاشیه‌بزرگی برای کشور در آن برهه ایجاد کرده؛ مساله‌ای که در اصل خدشه به اصل روابط نزدیک سوریه و ایران به‌عنوان دو کشور مهم محور مقاومت بود و این پیام را به خارج ارسال می‌کرد که درون ایران شکاف عمیقی وجود دارد.

صحن علنی مجلس روز گذشته شاهد بحث مهمی از جانب محمدجواد ظریف بود. او در بخش پایانی سخنانش گفت: «همان‌طور که ما این امکان را داشتیم که بهترین روابط را با برادر شهیدم مرحوم قاسم سلیمانی داشته باشیم و من هر هفته با ایشان جلسه هماهنگی داشتم، این امکان را هم داریم که با همه شما برای پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی و نظام مقدس جمهوری اسلامی همکاری کنیم.» این اظهارنظر محمدجواد ظریف از روز گذشته نه‌تنها در میان نمایندگان که در افکار عمومی و فضای مجازی هم با بازخوردهای مختلفی روبه‌رو بوده، چراکه ادعای هماهنگی تام و تمام با شهید سلیمانی ازسوی محمدجواد ظریف قدری دور از ذهن می‌آید و برخی می‌گویند شاید آنقدر هم به واقعیت نزدیک نبوده باشد. در این خصوص البته باید گفت چیز عجیبی نیست که دو فردی که دو مسئولیت‌هایی در مسائل خارجی ایران دارند با هم جلسات داشته و با هماهنگی به فعالیت بپردازند که البته اگر غیر از این باشد، باید از آن سوال شود، اما چند اتفاق مهم در سال‌های اخیر محل سوال است که بد نیست حداقل یکی‌دو مورد از آنها